

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?**

Jos esityksessä esiin nostetut periaatteet asiamiestoiminnan päätoimisuudesta sekä riittävästä määrästä toteutuvat, esitys edistää nykyistä paremmin asiakkaiden ja potilaiden oikeusturvan toteutumista.

- 2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)**

Hyvinvointialueiden osalta ehdotettu järjestämistapa on kannatettava. HUS-yhtymän osalta emme ota asiaan kantaa.

- 3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen**

- a. valtion mielisairaaloissa**
- b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa**
- c. Vankiterveydenhuollossa**
- d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)**

Kyllä.

- 4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)**

Pääosin kyllä. Asiamiesten riittävyttä koskevassa arvioinnissa olisi syytä kiinnittää huomiota alueellisiin eroihin. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on pitkät etäisyydet kuntien välillä, jolloin

asiamiehen työaikaa menee paljon liikkumiseen. Tämä tulisi ottaa huomioon riittävän resurssin arvioimisessa muiden seikkojen ohella.

5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)

Lähtökohtaisesti kyllä. Esityksessä on eri tavoin pyritty turvaamaan sosiaali- ja potilasasiavastaavien riippumattomuutta.

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

Kyllä.

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

Kyllä.

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

Tehtävien osalta tulisi potilaiden ja asiakkaiden muiden kuin laillisten edustajien avustamiseen kiinnittää erityistä huomiota. Esityksessä todetaan, että yleistä neuvontaa annettaessa potilaan/asiakkaan omaisilta tai läheisiltä ei tarvita suostumusta. Muuhun avustamiseen suostumus tai laillinen asema sen sijaan vaadittaisiin. Käytännössä tämä ei voi toteutua, koska yhtä lailla potilaan/asiakkaan läheiset voivat tarvita konkreettista apua läheisensä oikeuksien ajamiseen, eikä nimenimaista suostumusta, joka tulisi saada kirjallisesti, ole aina mahdollista hankkia, vaikka asiakas/potilas olisikin oikeustoimikelpoinen ja vähintäänkin hiljainen suostumus asiaan olisi saatu.

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

Rekisterinpidon osalta olisi syytä kiinnittää huomiota siihen, että tilanteessa, jossa asiakas tulee tietoiseksi rekisteröintivelvoitteesta, mutta ei halua itseään rekisteröitävän, tulisi vastaavalla olla yleistä neuvontaa laajempi mahdollisuus neuvoa ja avustaa asiakasta/potilasta. Asiamiestoiminnan käyttöön tulevien tietojärjestelmien tulee olla riittävän tietoturvallisia ja muutoinkin käytettävyydeltään asianmukaisia, mutta jos tästä huolimatta asiakas/potilas ei suostu rekisteröintiin, tulisi häntä kyetä silti auttamaan mahdollisimman hyvin.

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

Kyllä.

11. Vapaamuotoiset huomiot

Esityksessä ei oteta kantaa sosiaali- ja potilasasiavastaavapalvelun kustannuksiin ja niiden jakaantumiseen. Tärkeä periaate tulisi ensiksikin olla se, että asiakkaalle / potilaalle, ts. palvelun käyttäjälle palvelu olisi aina maksutonta. Sen lisäksi, kun esityksessä on jätetty hyvinvointialueiden itsensä päätettäväksi palvelun järjestäminen käytännössä, olisi esityksessä syytä avata tähän liittyviä kustannuskysymyksiä. Kun järjestämisvastuu yksityisiltä toimijoilta siirtyy jatkossa

hyvinvointialueille, tulee nykyisellään yksityisten palvelun tuottajien itse kustantaman potilasasiamiestoiminnan kustannukset hyvinvointialueen kannettavaksi.

Jos esimerkiksi hyvinvointialueella toimivan suuren yksityisen terveystalouden tuottajan potilasasiamies toimisi yrityksen palveluksessa jatkossakin, tulisi siihen liittyvät kustannukset hyvinvointialueelle. Jos siis järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue näin päättäisi toimia. Jos taas hyvinvointialue päättäisi järjestää kaiken yksityisen toiminnan ns. omana toimintana, eikä lisärahoitusta toimintaan suunnata, palvelujen laatu voi kärsiä. Ongelmana tässä on, että luotettavaa tietoa yksityisten toimijoiden potilasasiamiespalvelujen tarpeesta ei ole saatavilla. Jos rahoitusta hyvinvointialueille lisääntyvästä järjestämisvastuun mukanaan tuomista velvoitteista ei ole, houkutus olla lisäämättä resursseja voi olla suuri, koska lisäresurssin tarpeen arviointi on haastavaa.

Kela Sakari
Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä -
Hallintopalvelut / valvontapalvelut